

В ім'я нової Європи

Промова Президента України Л. М. Кравчука на зустрічі глав держав і урядів країн-учасниць НБСЄ в Хельсінкі

Як і більшість промовців, що тут уже виступили, я не можу не висловити глибокого задоволення тим, що зустріч глав держав-учасниць НБСЄ, як і 17 років тому, знов проходить у Хельсінкі. Ми розглядаємо це як данину глибокої поваги і вдячності гостинній фінській столиці, яка стала колискою історичного Хельсінкського процесу. Для історії строк у 17 років - величина незначна. Але, як бачимо, навіть менша її частина виявилася достатньою, щоб умістити в себе зміни історичного значення, які відбулися на континенті.

Розпад тоталітарної імперської системи, яка виявила свою неспроможність, зазначив Президент, відкрив шлях для утвердження на величезних територіях Європи і Азії справжньої вільної демократії, реалізації народами свого невіддільного права на самовизначення. В історії людства, його прагненні до незалежності і самутвердження мали місце події, які тільки привнесли в світову політику багато нового і самобутнього, а й багато в чому змінили обличчя планети. Яскравою сторінкою в цій історії став розпад колоніальної системи. Не проводячи паралелі між цією епохальною подією і процесом розпаду імперських систем на Європейському континенті, мені, відзначив Леонід Кравчук, разом з тим хотілося б констатувати, що дана ситуація має глобальний характер, вона вимагає термінового переосмислення політичних підходів до таких уже усталених понять, як безпека, співробітництво, розвиток, подання допомоги тощо.

Наш світ знову стає свідком далекосяжних змін глобального масштабу, які, хочемо ми цього чи ні, справляють вплив на кодекс поведінки, загальноприйняті норми і принципи. Прикладом цього, на жаль, можуть бути наростаючі з невтримною швидкістю і масштабністю конфлікти в Європі, на найбільш густонаселеному континенті.

У цих умовах, зрозуміло, ще більшої актуальності набувають принципи, проголошені в Хельсінкському Заключному акті і Паризькій Хартії для нової Європи.

Тепер, як, можливо, ніколи раніше, необхідна цілеспрямована творча робота по втіленню їх у життя. Це в свою чергу вимагає подальшого всемірного підвищення ефективності роботи механізмів НБСЄ. Значним, я б сказав - новаторським внеском у досягнення цієї мети, ми вважаємо підсумки 4-ї загальноєвропейської зустрічі НБСЄ, яка щойно завершилася.

Усі наші рішення повинні стати значним кроком на шляху гарантування загальноєвропейської безпеки. У цьому зв'язку ми надаємо великого значення зміцненню інститутів і структур НБСЄ, створенню нових механізмів і процедур, покликаних істотно підвищити можливості НБСЄ у справі врегулювання конфліктів і розв'язання спорів, зазначив Президент. Незважаючи на те, що тотальної воєнної загрози вже не існує, немає "балансу страху" і прямого протистояння, а європейці майже не бояться "великих воєн", однак трагічні події в Югославії, Нагірному Карабаху і Придністров'ї застерігають, що загроза "малих воєн" ще зберігається, і вони, на жаль, переходять, як свідчить історія, в повномасштабні війни. Вони таять у собі велику загрозу мирові.

Аналіз конфліктів показує, що тепер ми маємо справу з новою якістю проблем безпеки. На зміну воєнно-політичному протистоянню блоків прийшли небезпечні конфліктні ситуації, пов'язані з невирішеними національними питаннями, з безвідповідальними закликами до перегляду існуючих державних кордонів.

У ці дні, як відомо, одна з пожеж палає безпосередньо біля південних кордонів України, гинуть сотні громадян Молдови, зростає загальна напруженість, на яку з тривогою дивиться світ. Тут важливу роль повинна відіграти взаємодія України і Росії.

Ми позитивно оцінюємо рішення Комітету Старших посадових осіб у зв'язку із Стамбульським зверненням глав 4-х держав. Якщо ж у результаті вживаних заходів ситуація не поліпшиться, то, можливо, потрібно буде проведення мирної конференції НБСЄ по врегулюванню конфлікту в лівобережних районах Республіки Молдова.

Заслужує на увагу в цьому зв'язку ініціатива Болгарії.

Як показує досвід, виробляючи нову систему безпеки для Європи, необхідно першочергову увагу приділити першоджерелам конфліктів, зокрема проблемам національних меншин. Щоб розв'язати цю надзвичайно гостру проблему на міцній базі, Україна прийняла Закон про національні меншини.

Ми вітаємо заснування поста Верховного комісара в справах національних меншин як важливого інструмента раннього запобігання зародженню конфліктів.

Однак наявні реалії вимагають дальшого значного нарощування арсеналу миротворчих важелів, у тому числі за рахунок створення нових інструментів запобігання конфліктам.

Ми повністю схвалюємо розроблені в Хельсінкі пропозиції щодо використання в рамках НБСЄ операцій по підтриманню миру, включаючи потенціал таких організацій, як європейські співтовариства, НАТО,

Західноєвропейський Союз.

Разом з тим, підкреслив Леонід Кравчук, ці пропозиції потребують більш глибокого опрацювання. На його думку, необхідно визначити правову основу таких механізмів і критерії для їх приведення в дію з урахуванням, зокрема, принципу невтручання у внутрішні справи держав.

Важливе значення для подальшої стабілізації обстановки і зміцнення безпеки в зоні дії НБСЄ мають угоди і домовленості у військово-політичній галузі. Мова йде, насамперед, про Договір щодо звичайних збройних сил в Європі і Віденський документ 1992 року, Договір про відкрите небо і Заключний акт переговорів про чисельність персоналу збройних сил в Європі.

Набрання чинності Договором про звичайні сили в Європі і Віденським документом - це не тільки значний внесок у справу зменшення воєнного протистояння і загрози збройних конфліктів на континенті, а й істотна зміна стереотипів мислення минулих років, відзначив Леонід Кравчук.

Сьогодні нам треба прийняти важливі рішення, спрямовані на вдосконалення механізмів і розширення співробітництва в галузі людського виміру, зазначив Президент. Україна надає цьому аспектові європейської безпеки виняткового значення.

Ми підтримуємо також зусилля, спрямовані на підвищення уваги до виконання державами-учасницями своїх зобов'язань, особливо в галузі забезпечення прав людини і основних свобод. Важливою ланкою в цих зусиллях є розширення функцій і зміцнення Бюро по демократичних інститутах і правах людини у Варшаві, а також організація на базі Бюро ряду семінарів і зустрічей. Ми виступаємо за якнайширше залучення у сферу забезпечення прав людини відповідних громадських організацій.

У наміченій широкій програмі розвитку співробітництва в галузі економіки, науки і техніки для нас, звичайно, особливе значення мають ті напрями співробітництва, які ставлять своєю метою сприяння переходу до ринкової економіки, відзначив Леонід Кравчук. Стосовно моєї країни, сказав далі Президент, мені хотілося б відзначити, що політична стабільність в Україні з перших кроків розвитку її незалежності відкриває реальні можливості для успішного проведення економічних реформ і з урахуванням цього досягнення економічної стабільності на якісно новій основі.

Я хотів би, користуючись цією можливістю, особливо підкреслити, що Україна готова до якнайширшого співробітництва як на двосторонній, так і багатосторонній основі, співробітництва, яке ґрунтується на поважанні загальноприйнятих принципів і норм, співробітництва на рівноправній і взаємовигідній основі.

Для нас, хто повсякденно відчуває на собі весь тягар наслідків чорнобильської катастрофи, надзвичайно важливими є намічені заходи щодо посилення співробітництва в галузі підвищення безпеки експлуатації атомних електростанцій, щодо реалізації в країнах-учасниках ідеї "зелених касок", покликаних контролювати роботу по недопущенню виникнення надзвичайних екологічних ситуацій і тримати зв'язок у цих питаннях з відповідними службами ООН та інших міжнародних організацій.

Наприкінці Леонід Кравчук висловив упевненість, що заходи, які розглядаються по підвищенню ефективності НБСЄ відповідно до нових реалій, дадуть свої плоди. Для цього, відзначив він, необхідна активна цілеспрямована робота.

І ми готові взяти в ній участь. Реалізація цих рішень буде адекватною відповіддю на виклик часу, забезпечить спрямовану роль НБСЄ в будівництві нової Європи, Європи, яка не тільки була б єдиною і мирною, а й показала б світові безприкладний зразок глибоко дружніх і справді партнерських відносин між державами, об'єднаними узами тісного співробітництва.

Хай примножиться наша мудрість, наше терпіння об'єднати свої зусилля в ім'я побудови нової безпечної Європи.

Урядовий кур'єр. - 1992. - 17 липня. - С. 1, 3.